

Шах-наме. Книга 3

КУПИТИ

Поема Абулькасима Фірдоусі «Шах-наме» — одне з вершинних явищ світової літератури, епопея іранського народу. Вона охоплює період правління п'ятдесяти легендарних шахів Ірану та поділяється на міфологічну, героїчну й історичну частини. Поет із великою майстерністю поєднав народні перекази та історичні свідчення багатьох джерел. Окрім цікавих сюжетів, поема знайомить сучасного читача з основами зороастрійського релігійного світогляду, для якого характерна боротьба світлих і темних сил, добра і зла, ідеали високої моралі та справедливості. «Шах-наме» переклали багатьма мовами світу, українцям подарували її окремі розділи Агатангел Кримський та Василь Мисик. Третя книга епопеї Абулькасима Фірдоусі «Шах-наме» містить розділи поеми, які охоплюють період правління шахів Гаршаспа, Кей-Кубада та початок правління Кей-Кавуса. На цьому тлі розгортаються пригоди героя Рустама, завдяки яким він здобув безсмертну славу, а також трагічна оповідь про його сутичку з невпізнаним сином Суграбом, який загинув у цьому бою, — сюжет, відомий кожному іранцеві.

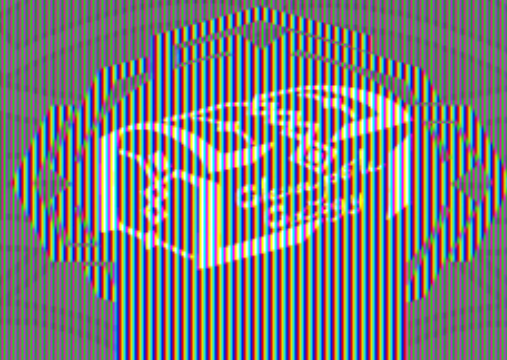
ՊԹԻՅԳՈՅԸ

Մալ-Խա

ԽԵԼՆԱ

Յ

© Видавництво "НК-Богдан"

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-7811-5

Фірдоусі
Абулькасим
Шах-Наме

Розділи з поеми

Книга 3

Переклав *Микола Ільницький*

Наукова підготовка тексту

Надії Вишневської

Серію «Скарби Сходу» засновано 2008 року

Перекладено за виданням:

فردوسی، ابوالقاسم. شاهنامه / جلال خالقی مطلق. نیویورک: بنیاد میراث ایران، ۱۳۸۶.

Переклав

Микола Ільницький

Наукова підготовка тексту та коментарі

Надії Вишневецької

Поема Абулькасима Фірдоусі «Шах-наме» — одне з вершинних явищ світової літератури, епопея іранського народу. Вона охоплює період правління п'ятдесяти легендарних шахів Ірану та поділяється на міфологічну, героїчну й історичну частини. Поет із великою майстерністю поєднав народні перекази та історичні свідчення багатьох джерел. Окрім цікавих сюжетів, поема знайомить сучасного читача з основами зороастрійського релігійного світогляду, для якого характерна боротьба світлих і темних сил, добра і зла, ідеали високої моралі та справедливості.

«Шах-наме» переклали багатьма мовами світу, українцям подарували її окремі розділи

Агатангел Кримський та Василь Мисик.

Третя книга епопеї Абулькасима Фірдоусі «Шах-наме» містить розділи поеми, які охоплюють період правління шахів Гаршаспа, Кей-Кубада та початок правління Кей-Кавуса. На цьому тлі розгортаються пригоди героя Рустама, завдяки яким він здобув безсмертну славу, а також трагічна оповідь про його сутичку з невідомим сином Суграбом, який загинув у цьому

бою, —

сюжет, відомий кожному іранцеві.

ЃАРШАСП*

(Правління тривало дев'ять років)

1. Мав гордого сина, наступника Зав*,
Наймення Ѓарша'сп падишах йому дав.

Ѓ довго чекати не треба було:
Поклали корону йому на чоло.

Як тільки засів він на батьківський трон,
В країні зміцнилися правда й закон.

Хто дерево лиха колись посадив,
Достигнуть на ньому отруйні плоди.

10. Хтось вістку туранцям сумну передав,
Що трон спорожнів: упокоївся Зав.

З Хар Рею* прибув тоді Афрасіяб:
Цю землю і воду ділити би рад.

От тільки Пашанґа не тішить ця вість,
На Афрасіяба тримає він злість.

Ѓому остогидли і трон, і вінець,
Оплакував він Аґріраса* кінець.

Він бачити Афрасіяба не рад,
Роз'їла іржа його сина булат.

20. Як Афрасіяб посилає гінця,
Пашанґ йому не відкриває лиця.

«Як шахом хотів би ти стати у нас,
То мав би таким бути, як Аґрірас.

Кров брата пролити вагатись не став,
Злякався чомусь вихованця гнізда*.

Дружина у битвах була дев'ять літ,
Та тільки отруйний дали вони плід.

У мене до тебе і діла нема,
Навіщо тоді зустрічатись дарма».

30. По світові поголос швидко пішов,

Що трон падишаха звільняється знов.

Минається час, коли мирно було,
Правитель вмирає, вертається зло.

І чутка, мов камінь, упала нараз:
Пашанг пише Афрасіябу наказ:

«Іди за Джейгун*, подавайся в похід,
Іранський престол утрачати не слід».

Тож військо збирає вже Афрасіяб
Від вод річкових до степів Сепанджаб*.

40. Нахмурилось небо, поллялись дощі,
Мов обрій дірявлять індійські мечі.

Та чутка нова розлетілася вмент:
З Турану на трон появилсь претендент.

**[ЯК ЗАЛЬ ДОВІДАВСЯ, ЩО АФРАСІЯБ
ІДЕ НА ІРАН, А РУСТАМ ЗАЖАДАВ
У БАТЬКА КОНЯ І ЗБРОЇ]**

Весь світ новина облетіла така,
До Забулістану рушають війська.

І Залю сказали суворо: «Мабуть,
Даремно тебе першим витязем звуть.

Як ти паглаваном по Самові став,
Тоді для іранців день чорний настав.

50. Йде військо з Джейгуну, наводячи страх.
Лик сонця, здається, погас в небесах.

Як знаєш, що діяти треба, то дій,
Бо близько ворожий уже лиходій».

Тоді до іранців звернувся Дестан*:
«Відтоді, як я підперезав свій стан,

Такого я вершника не назову,
Хто в руки узяв би мою булаву.

Де мчати конем довелося мені,

Тікали всі вершники, наче чумні.

60. І ночі, і дні я провів у боях,
Лиш старість на душу навіює страх.
Уже, як обіддя, мій лицарський стан,
Блищати кабульський кинджал перестав.
Тепер став Рустам, мов стрункий кипарис,
І шолом до нього неначе приріс.
Потрібно шукати коня юнаку,
Йому не підходить арабський скакун.
Такого, як слон, я шукатиму скрізь,
Із різних озвуться, гадаю я, місць.
70. Та скажемо спершу про це юнаку,
Чи він пропозицію прийме таку.
Чи згоден у силі своїй молодій
З нащадком Задшама ставати на бій».
В іранців від Залем промовлених слів
І серце забилося, і вид посвіжив.
Роз'їхались в сторони різні гінці
Збирати охочих до війська бійців.
Заль каже Рустаму: «Мов слон уже ти,
Такої ніхто не сягнув висоти.
80. Дорога тривала й важка тебе жде,
Ні сну, ні спокою не буде ніде.
Зарано ще бути тобі на війні,
Посидіти б з друзями десь при вині.
Іще воювати твій час не настав,
Іще молоком твої пахнуть уста.
Та в бій на туранців тебе я пошлю,
Бо їх розпирає ненависть і лютъ.
Чи згоден зі мною? Що скажеш на те?
Нехай тебе розуму світло веде».

90. Рустам на слова ці такий дав одвіт:
«Я не для бенкетів з'явився на світ.
З такими плечима й руками, мабуть,
Я іншу в житті обиратиму путь.
Коли небезпеку відчує Іран,
У битві мені допоможе Єздан*.
Побачиш відвагу і силу мою,
Як я опинюсь у кривавім бою.
Як дощ, що на землю із хмари поливсь,
Кров з мого меча заціюркоче колись.
100. Немов гуркотіння громів з вишини,
Ревтимуть від мого удару слони.
Потрібен лиш кінь, як гора, щоб рука
Могла упіймати його на аркан.
Та щоб у годину я мав бойову
Таку, як уламок скали, булаву.
Я військо розгромлю ударом міцним,
І туча криваво заплаче над ним».
Заль слухав уважно, що мовив Рустам,
І вид його в усмішці теплій розтав.
110. З Забула пригнали прудких скакунів,
Ще трохи — з далеких кабульських країв.
Отак проганяли коня за конем,
І кожен з тавром пробігав перед ним.
І далі тих коней пастух проганя,
Натисне Рустам тільки спину коня,
І кінь той відразу прогнеться хребтом
Й землі доторкнеться своїм животом.
Вже довго ішли перед ним табуни,
Були різномасті від ніг до спини.

**[ЯК РУСТАМ ОБРАВ РАХША І ПОВІВ ДРУЖИНУ ВОЮВАТИ З
АФРАСІЯБОМ]**

120. Та ось кобилиця летить, як стріла,
Неначе левиця, що сильна і зла.
Два вуха, неначе короткі списи,
Тонесенька талія, як у оси.
Лошак поруч з нею — і зростом, і в масть —
Такий, що копитами болю завдасть.
Сам світлої масті, а хвіст, як труба,
А ноги зі сталлю зрівняєш хіба.
Стрункий, кароокий, плямистий такий,
Неначе шафранові там пелюстки.
130. І от до кобили Рустам поспіша
Побачити слоноподібне лоша.
Кеянський* аркан він скрутив у петлю:
«Від стада того лошака відділю».
Але не злетів у повітря аркан.
Пастух: «Зупинися, не ти його пан».
«То чий він, — запитує лицар, — скажи,
Тавро на боках лошака покажи».
«Тавра там немає, — пастух відповів, —
І тільки про те я дізнатись зумів».
140. Хмариною — Рахшем* — його люд нарік:
Він — племінь гарячий, він — бистрий потік.
Кому він належить, не відаю й сам,
Всі кажуть, що Рахшів господар — Рустам.
Три роки йому вже пора під сідло,
На нього багато охочих було.
Свистів вже й аркан у повітрі, але
В бій кидалась мати на захист, як лев».
Кеянський аркан лицар вгору метнув —

На шиї гнідого аркан уже був.

150. До сина примчалася мати його,
Готова, як лев, захищати його.

Та лицар пускає над степом свій крик,
Й запал у кобили відразу поник.

По шиї ударив її кулаком,
І тіло тварини зів'яло цілком.

Упала на землю, тоді підвелась,
Поволі до стада свого подалась.

Уперся у землю Рустам на ступні
І міцно аркан затягнув на коні.

160. На спину поклав Рахшу руку одну,
А другою шию стискає коню.

Та той не здригнувся і рухом одним,
Неначе все те відбувалось не з ним.

Рустам: «Як його загнuzдати мені,
І буду я вершник на цьому коні».

Тоді пастуху запитання дає:
«За скільки господар коня продає?»

Почув він: «Бери, як Рустамом ти єсть,
Відстоюй Ірану свободу і честь.

170. Іранська земля вся — за Рахша ціна,
Врятуєш її, то заплатиш сповна».

Дзвінок обізвався на спині слона,
Над степом усім відгукнулась луна.

Ревіли слони на три милі навкруг,
Литаври й кимвали гриміли навкруг.

В Забулі неспокій із краю у край,
Із сонного царства лунає: «Вставай!»

Звитяжець Рустам став попереду військ,
За ним — хто у битвах проводив свій вік.

180. Така того війська була густота,
Що й крук понад голови не пролітав.
Б'ють бубни в шістнадцяти* різних місцях,
Мов світу початку нема, ні кінця.
У час квітування трояндних садів
Рустам своє військо забульське повів.
Дізнався про виступ цей Афрасіяб:
Не годен ні їсти, ні пити — заслаб.
З військами пішов до Хар-Рею, вперед,
До луку, де чиста вода й очерет.
190. Роз'єднує лиш два фарсанги* війська.
Рустам своє військо на раду склика.
«Достойні, — звертається лицар до них, —
В житті ви в бувальцях були не одних.
Зібрав я сьогодні військову могуть,
Багато вельможів і лицарів тут.
Зникає в нас єдність без шаха руки,
І обезголовлені наші полки.
Як правив країною доблесний Зав,
Тоді благодатний наш край процвітав.
200. Тож конче потрібний для наших дружин
Кеянського роду володар один.
Щоб сів на престол і весь край оновив,
Бо тіло не житиме без голови.
Мобед* показав мені: є в нас такий,
Що фаром*, удачею, розумом — кей*.
Ім'я його я повідомити рад,
З гнізда Фаридуна він, зветься Кубад».
Наказ від Дестана одержав Рустам:
«Візьми булаву і з погордою стань.
210. Помчи чимскоріш до Ельбурзу-гори,

І трохи ще війська з собою бери.
Поклін Кей-Кубаду віддять не забудь,
Та тільки у нього задовго не будь.
Два тижні в дорозі без віддиху мчи,
Чи дощ, а чи спека, удень і вночі.
Скажи: «Наша рать вибирає тебе,
Вже трон падишаха чекає тебе.
Корони володаря гідний лиш ти,
Прийди, щоб Ірану тепер допомогти».

220. Покірно припав до землі Тагамтан*,
Свій пояс одягши, чекати не став.

Побачив: туранці назустріч ідуть,
Збагнув він, що сутички не оминуть.

Зіткнулись, гуляла його булава,
Злетіла із пліч не одна голова.

І ті, хто був спершу до битви готов,
Тікали із поля боїв стрімголов.

Бійці, що відчули приниження й біль,
До Афрасіяба ідуть звідусіль.

230. Він слухав вояків, хто смерті уник,
Похмурий був, люто дивився на них,

А потім прийти наказав Колуну,
Що голову стяв у боях не одну.

«Бери бойових верхівців, — каже він, —
Щоб не пропустити іранський загін.

Будь пильним, уважно дивися на шлях,
Щоб наших бійців не пойняв переляк.

Іранці підступні — ми знаємо їх —
Аби не схопили дозорців твоїх».

240. Колун по коротких прощальних словах
Із проводирями виходить на шлях.

З собою узявши бійців і слонів,
Загін по дорозі завбачно засів.

А з іншого боку відважний Рустам
Слідів Кей-Кубада відшукувать став.

Лишилася їм тільки миля путі,
Аж бачать: долина лежить між хребтів.

Дзюрчить між деревами тихо струмок,
І воїнів юних розсівся гурток.

250. Сховався у затінку там поміж крон
Взолочений, скроплений мускусом трон.

Сидів на тім троні побіля води
Юнак, мов на небі ясний молодик.

Стояли обабіч, як звичай велів,
Ряди підперезаних богатирів.

Довкола краса на увесь небокрай,
Що з нею зрівнятися може лиш рай.

Коли коло трону проходив Рустам,
До гурту юнак його кликати став:

260. «На учту тебе дуже просимо ми,
Будь ласкав, запрошення наше прийми.

Всі разом підніmemo чашу вина,
За гостя ми вип'ємо нині до дна».

Могутній Рустам відповів йому так:
«Я радо побув би із вами, однак

Веде до Ельбурза дорога моя,
І маю велике повірення я.

Попереду справи чекають трудні,
Ніяк їх відкласти не можна мені.

270. Ірану престол вже без шаха давно,
Тож як тут сидіти і пити вино.

Скажи мені, де Кей-Кубада знайти,

Чи хтось би про нього мені сповістив».

Найстарший сказав із сміливців отих:

«Я відаю, де Кей-Кубада знайти.

Якщо коло нас ти зупинишся лиш

І нашу компанію розвеселиш,

Я до товариства покличу його,

Побачиш ти стан і обличчя його».

280. І от після тих обнадійливих слів

Рустам, наче вихор, із Рахша злетів.

Обидва пішли до струмочка звідтіль,

Сховались від сонця гарячого в тінь.

На трон золотий сів одразу юнак,

За руку Рустама узяв, а відтак

Він другою чашу Рустамові дав,

При цьому таке він його запитав:

«Хотів би від тебе дізнатися я,

Від кого почув ти Кубада ім'я?»

290. Рустам на питання це так відказав:

«Я чистий до тебе прибув, як сльоза.

Готовий в Ірані для тебе вже трон,

І військо тебе обирає, й закон.

Мій батько, уславлений витязь Заль-Зар,

Його булави був несхибний удар,

Сказав: «До Ельбурзу з дружиною йди,

Про нього усе розпитай і знайди,

По-шахськи його привітай, поклонись,

Та швидко назад повертай, не барись.

300. Йому повідом іще: кожен боєць

Хотів би, щоб шаха надів він вінець.

Про те, де ти був і що діяв в ті дні,

Вернувшись, докладно розкажеш мені».

Від лицаря слів усміхнувся юнак,
Відчув у словах тих Всевишнього знак.

«О славний герою, — сказав у одвіт, —
Я справді Кубад — Фаридунова віть».

Почув це Рустам і його привітав,
Чолом до землі він смиренно припав.

310. Промовив: «О славний владико владик,
Твій гострий клинок і твій розум велик.

Ірану престол золотий не схитни,
У пута твої хай потраплять слони.

Ти втілення розуму, сили, добра,
Зайняти престол золотий вже пора.

Складаю подяку владарю світів
Від батька Дестана і всіх вояків.

Як шах побажає — я буду мовчати,
Дозволить — із уст своїх зніму печать».

320. Відважний Кубад з місця свого устав
Від слів тих сердечних, що мовив Рустам.

І переповів йому з вуст у вуста
Усе, що велів передати Дестан.

Заграло у грудях від Залевих слів,
Забилось серце й Кубад звеселів.

Налив він із фініків чашу вина
І випив на честь Тагамтана до дна.

Рустам свою чашу тепер осушив,
Вславляючи шаха свого від душі.

330. Забилися юні серця, наче дзвін,
І радісні звуки неслись навздогін.

А шах молодий розповів при вині:
«Я ночі цієї побачив вві сні

Двох соколів білих з іранських країв,

Вінець, наче сонце, на крилах яснів.

Пізнали мене вони ще вдалині
Й вінок на чоло одягнули мені.

І я не забув, хоч уже не заснув,
Про тих голубів і корону ясну.

340. Тож скликав я раду тоді на лужку,
Яку ти сьогодні зустрів при струмку.

Для мене ти соколом став, бо приніс
Про шахський вінець несподівану вість».

Рустам, як почув, твердо вірячи в сни,
Про крила, корону, як місяць ясний,

Кубаду сказав з посвітлілим лицем:
«Пророками сон тобі послано цей».

Кубадів він сон витлумачує так:
«Твій сон — це пророків проявлений знак.

350. Та мусимо ми поспішати в Іран,
Сміливців-бійців там чекає нас стан».

Кубад із престолу зірвався вогнем,
І кінь вороний вже гарцює під ним.

Рустам підперезаний також і вмить
Із шахом Кубадом, як вихор, летить.

Без віддиху ночі і дні вони мчать,
Аби до туранських добратися чат.

Пронюхав Колун в темній силі своїй
І, наче вогонь, прилітає на бій.

360. Володар, уздрівши туранські ряди,
Назустріч хотів із дружиною йти.

Та твердо сказав воєвода Рустам:
«Негоже вождеві у битву. Я сам».

Сказав так і сів на свого коня,
Поспішливо вершників наздоганя.

Й Рустам у своїх обладунках сталєних
Уже долучивсь до верхівців своїх.

В руках булава і аркан край сідла,
Подумав: «Це дива* підступні діла».

370. Рустама настигнувши, сил із усіх
Списом він кольчуги застібку розсік.

Та лицар списа того вирвать зумів
І гучно, як грім із-за гір, заревів.

Недовго пробув той Колун у сідлі,
Притис його древком Рустам до землі.

І став той Колун, наче птах на рожні,
Побачило військо: вже по Колуні.

Туранські уже відступають війська —
Судилася їм уже доля така.

380. Рустам же, прорвавшись крізь перший дозір,
З бійцями щасливо добрався до гір.

Побачив: у лузі джерельце дзюрчить,
Сказав їм із коней зійти й відпочить.

До темної ночі там був Тагамтан,
До в'їзду Кубада усе готував:

Розкішну одежу, корону, коня —
Усе він припас для наступного дня.

І темної ночі, як люд іще спить,
Рустам до Ірану з володарем мчить,

390. До Заля хотів він затемна прийти,
Щоб до прибуття всім заткнути роти.

Ще тиждень в палацах у шаха були,
І довгу нараду мобеди вели,

На восьмий настав уже радам кінець:
Над тронем засяяв владики вінець.

КЕЙ-КУБАД
(Правління тривало сто років)
**[ЯК КЕЙ-КУБАД ЗАСІВ НА ТРОНІ ТА ПОВІВ
ДРУЖИНУ НА ВІЙНУ З АФРАСІЯБОМ]**

1. Ось правити вже Кей-Кубад розпочав,
Його вже коштовний вінець увінчав.

Зібралися, владний представивши стан,
Карен войовничий, хоробрий Дестан,

Кашвад, і Хоррад, і Борзін-молодець,
Осипали перлами шахів вінець.

Казали вони: «О володарю наш,
Про битву з Тураном подумати час».
10. Кубаду близька була думка така,
А потім прочув про туранські війська.

Наступного дня, коли світ зазорів,
Із галасом вийшли вони з таборів.

В стальні обладунки вдягнувся Рустам,
Як слон, піднімаючи куряву, став.

Рядами бійці, із них кожен готов
На ворога йти, проливаючи кров.

Кабулець Меграб — по одній стороні,
По другій — Гостагам, здається мені,
20. Карен посередині — доля така —
З Кашвадом чужі розбивати війська.

Рустам перед військом в строю бойовім,
Заль-Зар з Кей-Кубадом позаду за ним.

А поряд мчать витязі в шрамах від ран.
Праворуч — вогонь, ліворуч ураган.

І кличе їх стяг кавеянський вперед,
У ньому з'єдналися: кров, фіолет.

Од війська земля була, мов корабель

У морі побіля китайських земель.

30. Щити об щити ударились в степу,
А леза, мов лампи, у темінь сліпу.

Від краю до краю, як в морі смоли,
Спалахують лиш світляки із імли.

Від галасу і голосіння в військах
Сказав би, що сонце згубило свій шлях.

Карен войовничий уздрів ворогів
І криком з нутра, наче лев, заревів.

То вліво, то вправо, вперед і назад
Кидалися в бій, вимагали розплат.

40. Списом, булавою і гострим мечем
Лихих ворогів гордий лицар січе.

Від трупів земля стала, наче гора,
Тривога увесь охопила Туран.

Побачив Карен, що біжить Шамасас,
І лев'ячий крик випускає щораз.

Ось-ось Шамасас до Карена домчить,
А той гостре лезо вихоплює вмить.

Та швидше до нього добрався гонець
Під вигук: «Карен я — славетний боець».

50. Туранець поволі хитнувся і впав,
І день вже для нього останній настав.

Такі цього світу вершаться діла:
Кривий він, як лук, то прямий, як стріла.

[БІЙ РУСТАМА З АФРАСІЯБОМ]

Побачив Рустам, як Карен переміг,
Як в битві його супротивник поліг,

А потім до батька свого біжить:
«О лицарю славний, прошу, розкажи,

Де зараз поганець той Афрасіяб,
Про нього хотів вже дізнатися я б.

60. В яких обладунках, під стягом яким?

Хотів би в двобої я стрітися з ним.

За пояс з сідла я стягнув би його,
Тоді по землі протягнув би його».

Та Заль відповів йому: «Не поспішай,
Сьогодні ще, сину, на себе вважай,

Бо, наче в дракона, у нього удар,
А в галасі й гніві він — туча з-за хмар.

Чорніють одежа і лати сталльні,
Залізні усі обладунки на нім.

70. Його берегтися потрібно щомить,
Він сильний, йому у двобоях щастить».

«О лицарю, — мовив до батька Рустам, —
За мене тривожитись вже перестань.

Єздан захищає, хто вірний йому,
Рамена, і серце, і лезо — мій мур».

Залізнокопитного квапить Рустам,
Зливається галас зі звуком литавр.

Тут Афрасіяб в нього очі уп'яв,
Подумав: чом тут опинилося хлоп'я?

80. Спитав: «Звідки взявся дракончик цей тут,
Що мов на свободу він вирвався з пут?

Не чув про такого, не знаю, хто він».
«Дестанів синок це» — один відповів.

«Дивись, він зі зброєю Сама прибув,
Юнак цей у пошуках слави прибув».

Став Афрасіяб перед військом тоді,
Немов корабель в океанській воді.

Угледів Рустам його, кинувся вчвал,

Злетіла угору його булава.

90. Коли вже до ворога близько було,
Поклав булаву він собі на сідло.

Вхопив пазурями за ремінь його
Й зусилля були недаремні його.

Подумав: «Його до Кубада тягни,
Як дар за початок своєї війни».

Та тіло туранця заважило так,
Що Афрасіябів урвався кушак.

Його голова полетіла униз,
Та вершники швидко до нього зійшлись.

100. Свого воєводу сховали таки,
Тимчасом Рустам гриз свої кулаки:

Чому він під пахви його не узяв
І поясом міцно не перев'язав?*

До шаха жадана доноситься вість:
Рустам б'є у серце Пашангових військ.

І відгомін вже аж столиці досяг,
Що Афрасіябів опущений стяг.

Що кинув Рустам Афрасьяба униз,
І галас туранці зняли голосний.

110. Із місця зірвався Кубад, що аж страх,
А військо, як море на буйних вітрах.

І лемент піднявся, биття і різня,
Лисніли кинджали й летіла броня.

На ясні шоломи й коштовні щити,
Спокою від стуку сокир не знайти.

Ти скажеш, що хмари торкнулася кров,
На землю страшний опустився покров.

В степу цьому правди ніхто не повість:
Небес стало вісім, земель стало шість.

120. Вояків і тисяча й сто шістдесят
Загинули махом, як леви, лежать.
Туранці уже від Мугану* пішли,
Вожді їх усіх до Дамгану вели.
А звідтам вони до Джейгуна ідуть,
Пронизана болем і смутком їх путь.
Понищена зброя у них і списи,
Без труб і лампасів, без ладу й краси.
До батька вертаючи, Афрасіяб,
Подумав: «Багато тобі сказав я б.

130. О шаху славетний, мене не вини:
Не мав ти шукати цієї війни.
Чому ті правителі перевелись,
Які договорів тримались колись?
Що з часу Іраджа минуло навік?
Тер'як отруїв — чи знаходимо лік?
Одного не стало, вже інший іде,
І світ без владик не лишився ніде.
В Кубада вінець щойно на голові,
А він починає вже війни нові.

140. Онука могутнього має вже Сам,
Якому Дестан дав імення Рустам.
Примчав, як дракон, він, як виводок зла,
Всю землю він подихом спалить дотла.
Ганяв він по схилах, ганяв по горбах,
Мечем уражав, наганяючи страх.
Усіх булавою без промаху б'є,
Не має й за порох життя він моє.
Усе наше військо порвав на шматки,
І звідки на світі він взявся такий?

150. Як стяг мій здалека побачив, на зло.

Закинув важку булаву на сідло.
З сідла він ривком виринає мене,
Він за комара, певно, має мене.
Ні, лева такого іще не було,
В землі його ноги, у хмарах — чоло.
Верхівці відважні, що з нами були,
Мене відтягли від шматочка скали.
Ти знаєш, що пазурі є в мене теж,
Того звияжця нелегко знайдеш.

160. Я ж був у руках його, наче комар,
І був би смертельним один лиш удар.
Я бачив такого із тілом слона*,
Шукати в нім розуму — справа марна.
Як віжки йому доручити нові
З коров'ячим черепом на голові?
Летіли у нього сто тисяч булав,
Та жодний удар його в тім'я не брав.
Можливо, його хтось з заліза зробив,
Чи з міді, чи камінь на нього дробив.

170. Ні море, ні гори йому не заслон,
Бо він, наче тигр чи розлючений слон.
Влаштовує він, наче лови, собі,
І рветься, немов на забаву, на бій.
Якби таким Сам був колись, у свій час,
Не стало би жодного воїна в нас.
Ті землі, де шах Фаридун управляв,
А потім їх Туру у спадок віддавав,
Нам знов повернути настала пора,
І хай забувається помста стара.

180. Щось знати і мати щось — це не одне,
Почуєш — і потім воно промине,

Сьогодні троянди так рясно цвітуть,
А завтра погаснуть вони у саду.

Що маєш сьогодні зробити — зроби,
Багато міняється впродовж доби.

Війна із Іраном, здавалося, — гра,
Та лицарів скільки вона пожира.

Дивись, як багато тут зброї навкруг,
Щитів золотих і коштовних попруг,

190. Шоломів, що ясно горять уночі,
Вуздечок для коней, індійських мечів.

А скільки по світі розвіяло тих,
Кого злий Кубад уже занапастив.

Таких, як відважний Колбад чи Барман —
У нього і лев помирає від ран,

І витязь уславлений наш Хазарван,
Якого здолав в поєдинку Дестан,

Шамасас іще, наших військ захисник,
З Кареном в тяжкій поєдинку поник.

200. Крім славних оцих ще сто тисяч було,
А може, і більше в боях полягло.

Та гірше неслави і сорому знак,
Неславу уже не повернеш ніяк.

Владико, якщо ти мене розлюбив
За те, що я рідного брата убив,

Що вдача юнацька бажала добра,
Підтвердила це уже наша пора.

Багато я бачив врятованих ним —
Під стягом Кубада ішли бойовим,

210. Багато згадати я міг би тоді,
Коли утікав у ганьбі та біді.

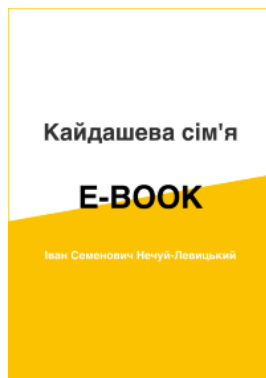
Тепер я про це говорити не рад,

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте,
будь ласка, повну версію книги.

Рекомендована література

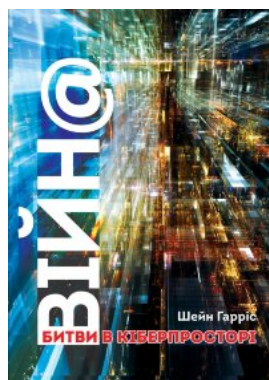
Медицина доказова і не дуже

Кайдашева сім'я

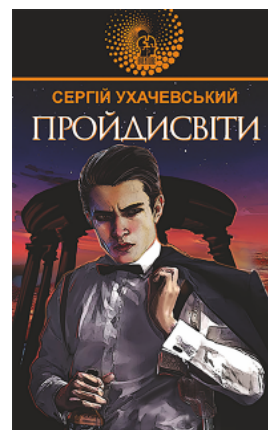
Кобзар

ВІЙН@. Битви в кіберпросторі

Хто вбив пана Штима? Швидко промайнути

Пройдисвіти

Перейти до категорії
Художня література

КУПИТИ